शिकू आनंदे मराठी

(विद्यार्थी कृतिपुस्तिका)

इयत्ता : पाचवी

समग्र शिक्षा अंतर्गत

NIPUN BHARAT

ज्ञानसेवा तु साफल्यम्
राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.

शिकू आनंदे मराठी : विद्यार्थी कृतिपुस्तिका : इयत्ता पाचवी

- **प्रवर्तक** : शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, महाराष्ट्र शासन
- **प्रकाशक** : राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **प्रेरणा** : **मा. वन्दना कृष्णा (भा.प्र.से.)**
  अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- **मार्गदर्शन** : **मा. विशाल सोळंकी (भा.प्र.से.)**
  आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
  : **मा. राहुल द्विवेदी (भा.प्र.से.)**
  राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.
- **संपादक** : **मा. एम. देवेंदर सिंह (भा.प्र.से.)**
  संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **सहसंपादक** : **मा. रमाकांत काठमोरे**
  सहसंचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **कार्यकारी संपादक** : **डॉ. कमलादेवी आवटे**
  उपसंचालक (भाषा विभाग), राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
  डॉ. राजेश बनकर
  उपविभागप्रमुख, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
  निता जाधव
  अधिव्याख्याता, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
  मनिषा ताठे
  अधिव्याख्याता, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **संपादन सहाय्य** : **डॉ. नंदा भोर**
  विषय सहायक, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
  मनिषा राजपूत
  विषय सहायक, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **प्रथम आवृत्ती** : जानेवारी २०२२
- **अर्थसाहाय्य** : समग्र शिक्षा, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.
- **मुद्रक** : रुना ग्राफिक्स, पुणे.

- © सर्व हक्क प्रकाशकाच्या स्वाधीन.

शिकू आनंदे मराठी

(विद्यार्थी कृतिपुस्तिका)

इयत्ता : पाचवी

समग्र शिक्षा अंतर्गत

NIPUN BHARAT

नाव : ______________________

शाळा : ______________________

इयत्ता : ______________ तुकडी : ________

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	पाठ	पृष्ठ क्र.
१.	माय मराठी!	१
२.	बंडूची इजार	२
३.	वल्हवा रं वल्हवा	४
४.	सावरपाडा एक्स्प्रेस : कविता राऊत	६
५.	मुंग्यांच्या जगात	९
६.	माहेर	११
७.	अरण्यलिपी	१५
८.	प्रिय बाई...	१८
९.	जनाई	२२
१०.	रंग जादूचे पेटीमधले	२७
११.	कठीण समय येता...	३१
१२.	माळीण गाव : एक घटना	३३
१३.	सण एक दिन!	३६
१४.	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज	३७

अ.क्र.	पाठ	पृष्ठ क्र.
१५.	आपल्या समस्या – आपले उपाय	३८
१६.	स्वच्छतेचा प्रकाश	४०
१७.	पुस्तके	४२
१८.	कारागिरी	४५
१९.	वासरू	४७
२०.	माझं शाळेचं नक्की झालं!	४९
२१.	प्रश्न विचारा पुन्हा पुन्हा	५२
२२.	अति तिथं माती	५७
२३.	छत्रपती राजर्षी शाहू महाराज	६०
२४.	कापणी	६५
२५.	ढोल	६८
२६.	पाण्याची गोष्ट	७०
२७.	अभंग	७६

कृतिपुस्तिका समजून घेऊ या...

(१) कृतिपुस्तिकेतील कृती या संबंधित इयत्तेच्या पाठ्यपुस्तकातील आशय तसेच ‘निपुण भारत’ अभियानांतर्गत पायाभूत साक्षरतेसाठी निश्चित करण्यात आलेल्या अध्ययन निष्पत्तींवर आधारित आहेत. (२) कृतिपुस्तिकेमधील सर्व कृती विद्यार्थ्याने स्वत: करणे अपेक्षित आहे. (३) विद्यार्थ्याने कृती करताना आवश्यक तेथे पाठ्यपुस्तक व पूरक संदर्भ साहित्याची मदत घ्यावी. (४) कृती करताना गरज असेल तेथे शिक्षक, कुटुंबातील सदस्य, सहकारी यांनी विद्यार्थ्याला मदत करावी. (५) ‘प्रत्येक मूल शिकू शकते’ हा विश्वास मनात बाळगून प्रत्येक विद्यार्थ्याला या कृतिपुस्तिकेतील विविध कृतींच्या मदतीने शिकण्याच्या प्रक्रियेत सहभागी करून घ्यावे. (६) कृतिपुस्तिकेतील कृती विद्यार्थ्यांच्या मूल्यमापनासाठी नसून, त्यांच्या भाषिक कौशल्य विकसनासाठी व संबोधांच्या दृढीकरणासाठी आहेत. (७) विद्यार्थ्यांना कृती पूर्ण करण्यास पुरेसे स्वातंत्र्य व वेळ द्यावा. (८) कृती पूर्ण करीत असताना शक्य तेथे विद्यार्थ्यांच्या दैनंदिन अनुभवविश्वाशी सांगड घालण्यात यावी. (९) कृतिपुस्तिकेतील कृती या नमुना स्वरूपात आहेत. इयत्तेच्या अपेक्षित अध्ययन निष्पत्ती साध्य करण्यासाठी गरजेनुसार इतर विविध कृतींचे आयोजन शिक्षकांनी करावे. (१०) सदर विद्यार्थी कृतिपुस्तिकेसंदर्भात शिक्षक, पालक व शिक्षणप्रेमी व्यक्ती यांच्या जर काही सुधारणात्मक सूचना असतील तर त्याचे स्वागत आहे. सदर सूचनांचा विचार करून कृतिपुस्तिकेच्या पुढील आवृत्तीमध्ये योग्य ते आवश्यक बदल केले जातील.

१. माय मराठी!

कृती १ : 'माय मराठी' या गीताचे तालासुरात साभिनय गायन कर व आवडलेल्या कोणत्याही दोन ओळींचा अर्थ तुझ्या शब्दांत लिही.

....

....

....

कृती २ : कवितेत आलेले यमक जुळणारे शब्द शोधून लिही. जसे : वाहियेले–राहियेले

....

....

कृती ३ : मराठी भाषेचा गौरव असणाऱ्या कवितांचा/गाण्यांचा शोध घे व त्यांचा वहीत संग्रह कर.

कृती ४ : आपल्या मातृभाषेचे महत्त्व तुझ्या शब्दांत लिही.

....

....

....

....

कृती ५ : खालील शब्दांसाठी कवितेत आलेले समानार्थी शब्द शोधून लिही.

१) आनंद = ...   २) प्रेम = ...

३) शरीर = ...   ४) वास = ...

५) आश्चर्य = ...

◈◈◈

२. बंडूची इजार

कृती १ : पाठातील बंडूचा दिनक्रम वाच. तुझा दिनक्रम लिही.

....

....

....

कृती २ : खालील चित्राचे निरीक्षण कर व तुझ्या शब्दांत वर्णन कर.

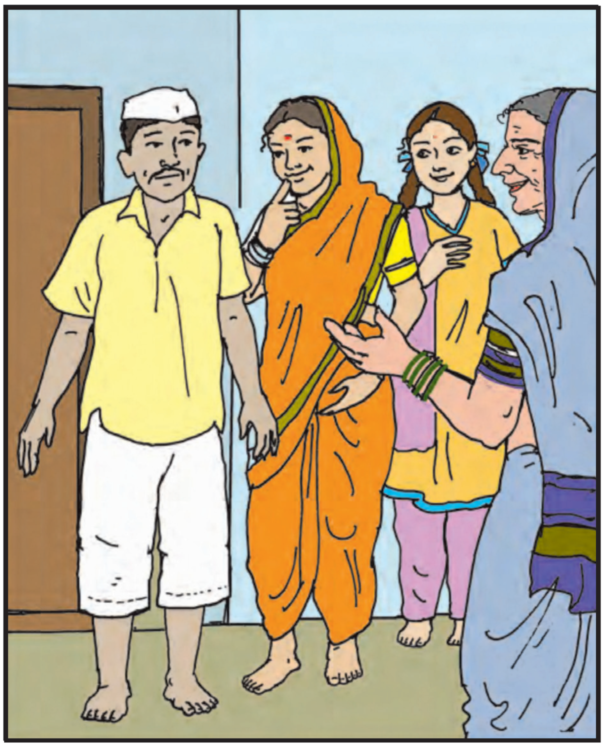

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ३ : खालील शब्दांच्या आधारे वाक्य तयार करून लिही.
जसे : कपाचा कान तुटणे.

१) खुर्चीचा : ....

२) सुईचे : ....

३) शिडीचा : ....

४) रवीचा : ....

५) बाटलीचे : ....

कृती ४ : बंडूप्रमाणे तुझ्या घरी/परिसरात घडलेली गंमत लिही.

....

....

....

....

....

....

कृती ५ : 'बंडूची इजार' या पाठाचे गटात नाट्यीकरण कर.

◈◈◈

३. वल्हवा रं वल्हवा

कृती १ : ‘वल्हवा रं वल्हवा’ हे गीत तालासुरात म्हण व वेशभूषेसह साभिनय सादर कर.

कृती २ : ‘स्वातंत्र्य दौलत मोलाची रे – मोलाची रे’ या ओळीचा अर्थ शिक्षकांच्या मदतीने समजून घे व त्याविषयी कुटुंबात चर्चा कर.

कृती ३ : कवितेत आलेल्या खालील शब्दांचा अर्थ शब्दकोशातून शोध आणि लिही.

१) माथ्यावर – .... २) धैर्यानं – ....

३) तोलाची – .... ४) आस – ....

कृती ४ : कवितेतील यमक जुळणारे शब्द शोधून लिही.

जसे : जलावरी–मुलांवरी

....

....

कृती ५ : समुद्रकिनाऱ्याचे चित्र काढ. कागदाची होडी कर. चित्रावर चिकटव. तयार झालेल्या चित्राचे तुझ्या शब्दांत वर्णन लिही.

चित्र –

वर्णन – ....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

ओळखा पाहू. मी कोण?

मी लाल लाल
माझं पागोटं हिरवंगार
ओळखा पाहू
मी कोण सरदार? ....

सुपले कान खांबासारखे पाय
आखूड शेपटीचा मी कोण? ....

४. सावरपाडा एक्स्प्रेस : कविता राऊत

कृती १ : कविता राऊतचे गुणविशेष पाठातील मजकुराच्या आधारे लिही.

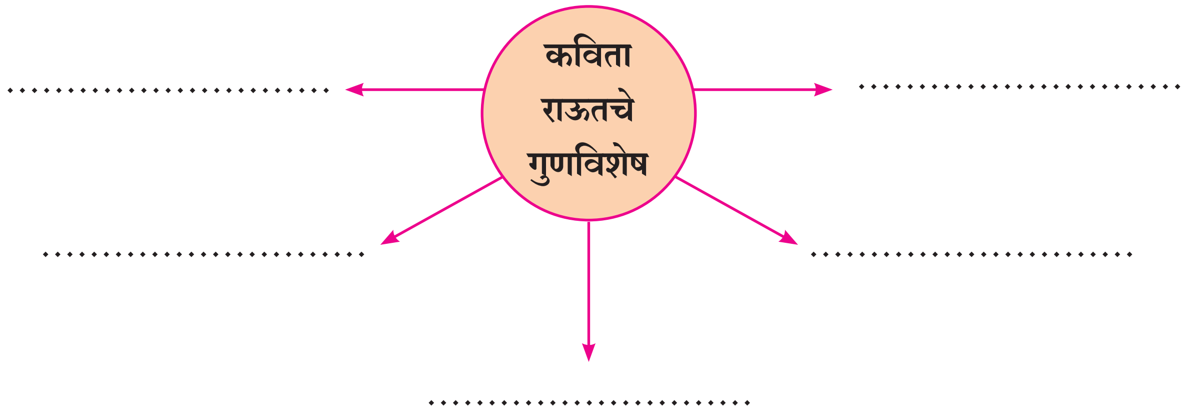

कृती २ : ‘तुला आवडणारा वैयक्तिक खेळ’ याविषयी थोडक्यात माहिती लिही.

....

....

....

कृती ३ : खालील वाक्यांतील नामे ओळख व त्याला गोल कर.

१) मुले बागेत खेळत आहेत. २) पिशवीत खाऊ आहे.

३) बाई वर्गात आल्या. ४) हिमालय पर्वत खूप उंच आहे.

कृती ४ : खालील वाक्यांतील रिकाम्या जागी योग्य नामे लिही.

१) .... नी गोष्ट सांगितली.

२) झोका खेळायला आम्ही ....त गेलो.

३) .... मला खूप आवडतो.

४) सरांचे भाषण ऐकून .... प्रभावित झाला.

कृती ५ : दिलेल्या नावाच्या शेवटी येणाऱ्या अक्षरावरून नवीन नाव सांग. मित्रांसोबत/भावंडांसोबत अशा नावाच्या भेंड्या खेळ.

मीना – नामदेव – वैजयंता – तानाजी – जिजाबाई – ईशा – शालन – .... –

.... – .... – .... – .... –

.... – .... – .... – ....

कृती ६ : आपल्या मित्रांबरोबर/भावंडांबरोबर खालीलप्रमाणे खेळ खेळ.

एका मिनिटात जास्तीत जास्त गावांची/जिल्ह्यांची/नद्यांची/देशांची नावे सांग. त्यांपैकी पाच-पाच नावे खालील तक्त्यात लिही.

अ.क्र.	गाव	जिल्हा	नदी	देश
१)	....	....	....	....
२)	....	....	....	....
३)	....	....	....	....
४)	....	....	....	....
५)	....	....	....	....

कृती ७ : 'कविता राऊतच्या यशात तिच्या गुरूचे स्थान' याविषयी माहिती लिही.

....

....

....

....

....

कृती ८ : विविध खेळाडूंच्या नावांचे कोलाज कर.

कृती ९ : कागदाचे सुबक आकार बनव/काप. त्यांचे झुंबर/माळ तयार कर. त्यावर खालील शब्द सुंदर अक्षरात लिही.

१) कैरी	–	कैऱ्या	२) पोपट	–	पोपट
३) दगड	–	दगड	४) मैत्रीण	–	मैत्रिणी
५) किरण	–	किरणे	६) खुर्ची	–	खुर्च्या
७) सुई	–	सुया	८) गाय	–	गाई

कृती १० : शब्दखेळ खेळू या.

अ) खालील शब्दांना प्रत्यय जोडून शब्द तयार कर आणि लिही.

जसे : दार – चमकदार, बाकदार, रुबाबदार, कर्जदार

१) पण–वेगळेपण, ... , ... , ... , ... , ...

२) पणा–शहाणपणा, ... , ... , ... , ... , ...

३) पणी–लहानपणी, ... , ... , ... , ... , ...

४) इत–आनंदित, ... , ... , ... , ... , ...

५) कर–खेळकर, ... , ... , ... , ... , ...

६) शीर–मजेशीर, ... , ... , ... , ... , ...

ब) खालील शब्दांना 'इक' हा प्रत्यय जोडून शब्द तयार करून लिही.

जसे : काया – कायिक, धर्म – धार्मिक

१) उद्योग –	२) बुद्धी – ....
३) विज्ञान –	४) इतिहास – ....
५) शिक्षण –	६) संस्कृती – ....
७) भूगोल –	८) नीती – ....
९) भाषा –	१०) शरीर – ....

◈◈◈

५. मुंग्यांच्या जगात

कृती १ : पुढील कविता तुझ्या कल्पनेने पूर्ण कर.

एकदा भेटली एक मुंगी
म्हणाली, मला दे ....

दाणा घेईन, दूर जाईन
सोबत मैत्रिणीला ....

तुमची आमची होईल ....
सगळे मिळून करू ....

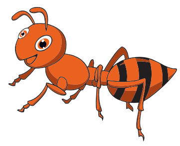

कृती २ : पुढील वाक्प्रचारांचा अर्थ लिहून वाक्यात उपयोग कर.

१) माग काढणे : ....
वाक्य – ....

२) सुगावा लागणे : ....
वाक्य – ....

३) पळ काढणे : ....
वाक्य – ....

४) दाह होणे : ....
वाक्य – ....

कृती ३ : पाठातील माहितीच्या आधारे मुंगीचे गुणविशेष लिही.

....

.... ← **मुंगीचे गुणविशेष** → ....

....

कृती ४ : मुंगीप्रमाणेच अन्नकण गोळा करणाऱ्या कीटकांची नावे लिही.

....

....

कृती ५ : 'मी मुंगी बोलते' अशी कल्पना करून लिही.

....

....

....

....

....

....

....

कृती ६ : दिलेल्या उताऱ्यात आशयानुसार कंसातील योग्य शब्द निवडून रिकाम्या जागेत लिही.

(बहुमोल, बेसुमार, लांडगा, हत्ती, ससे, शोभा, विविध, वैभव, राष्ट्रीय, सिंह, हरिण, तऱ्हेतऱ्हेचे)

जंगल ही आपली .... संपत्ती आहे. जंगलापासून आपणांस .... वस्तू मिळतात. त्यामुळे जंगलाची .... तोड करणे योग्य नाही. जंगलातील .... प्राणी आणि .... रंगांचे पक्षी हे सुद्धा जंगलाचे .... होय. गोंडेदार शेपूट हलवीत धावणारा ...., सिंहगर्जना करणारा .... , भारदस्त गतीने चालणारा .... यामुळे जंगलाची .... वाढते.

◈◈◈

६. माहेर

कृती १ : 'माहेर' या गाण्यासारखीच आणखी पारंपरिक गाणी शोध. त्यातील एक गाणे मित्र–मैत्रिणींसोबत तालासुरात सादर कर.

अडकीत जाऊ बाई, खिडकीत जाऊ
खिडकीत होता बत्ता, आमचा भोंडला आत्ता

कृती २ : पुढील शब्दांचे अर्थ लिही.

१) सोजी : .... २) शेला : ....

३) नंदी : .... ४) ओटा : ....

५) रथ : .... ६) माहेर : ....

कृती ३ : मातीपासून तुला कोणकोणत्या वस्तू करायला आवडतील ते लिही.

....

....

....

....

....

कृती ४ : पुढील आकृती पूर्ण कर.

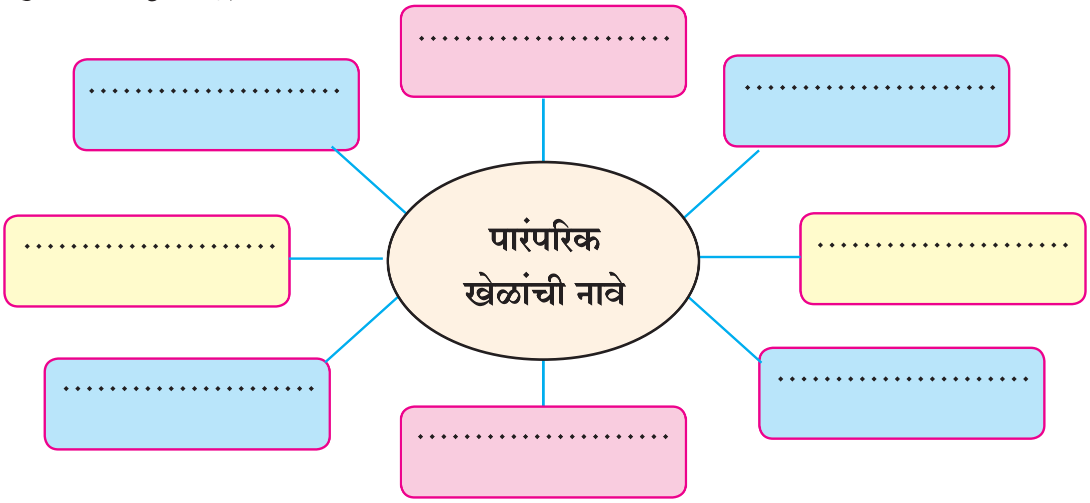

कृती ५ : पुढील ओघतक्ता पूर्ण कर.

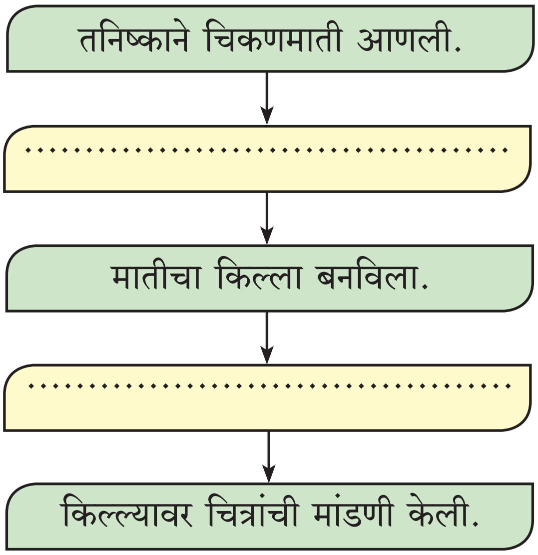

कृती ६ : खालील वाक्यांत रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहून वाक्ये पूर्ण कर.

१) त्याच्या अंगात खूप : .... (रग/रंग) होती.

२) .... (कंसा/कसा) तील योग्य शब्द लिहून वाक्य पूर्ण कर.

३) कोंबड्याच्या आवाजाला .... (बांग/बाग) म्हणतात.

४) दिवाळीच्या फराळातील .... (करंजी/करजी) मला फार आवडते.

५) आकाशात काळे काळे .... (ढंग/ढग) जमा झाले.

कृती ७ : पुढील परिच्छेदातील अशुद्ध शब्दांना गोल कर. खाली दिलेल्या जागेत ते शुद्ध रूपात लिहून परिच्छेद पुन्हा लिही.

सर वर्गात आले. हंजेरी घेतली. त्यांनतर त्यांनी आम्हाला निंबध लिहायला सांगितला. मुले शांत बसून निंबंध लिहू लागली.

....

....

....

कृती ८ : पुढील शब्दजोड्यांचे अर्थ समजून घेऊन त्याप्रमाणे स्वतंत्र वाक्य तयार कर.

१) माडी – मांडी

अ) माडी ....

ब) मांडी ....

२) काडी – कांडी

अ) काडी ....

ब) कांडी ....

३) कद – कंद

अ) कद ....

ब) कंद ....

४) राग – रांग

अ) राग ....

ब) रांग ....

५) खोड – खोंड

अ) खोड ....

ब) खोंड ....

कृती ९ : खालील कविता वाच आणि त्यातील गंमत इतरांना सांग.

टिंबोजी गेले हो फिरायला
रस्ता लागले विचारायला
विचार केला मनातल्या मनात
हसू लागले गालातल्या गालात

नंदीला म्हणाले अगं नदी
मांडीला म्हणाले तू हो माडी
बांबूचा केला मग बाबू
अन् कांडीची झाली काडी

आता टिंब काढले म्हणून
नंदी आला की हो धावून
बांबू गेला हळूच पळून
अन् कांडी बसली रुसून

टिंब म्हणे मी आहे लहान
झाली चूक, धरतो कान
राखतो तुम्हां सर्वांचा मान
मुले म्हणाली छान छान!

७. अरण्यलिपी

कृती १ : खालील उतारा काळजीपूर्वक वाच व उताऱ्यावर आधारित कृती सोडव.

वन्य प्राण्यांच्या पावलांचे ठसे, शिकार करण्याची पद्धत, विष्ठा व झाडा-झुडपांवरील त्यांच्या नख्यांच्या खुणा, दातांच्या खुणा, त्यांचे विविध आवाज यांवरून त्यांची आपल्याला ओळख होते. ही एक प्रकारची अरण्यलिपीच होय. जंगल वाचनाचा आपल्याला छंद लागला, की डोळ्यांनी, कानांनी, नाकाने आपण प्राण्यांच्या अनेक गोष्टी जाणतो. प्राण्यांचे आवाज, पायांचे ठसे, वास आपल्याला प्राण्यांच्या जगाशी एकरूप करतात. ओढा, नदीकाठ, माळरान, डोंगरदऱ्या, ओहोळ, झाडेझुडपे या सगळ्यांशी जवळीक निर्माण होते. कुठलेही जंगल आपल्याला कंटाळवाणे वाटत नाही कारण जंगल वाचनाचा अनुभव आपल्याला नवनवीन माहिती आणि वेगळ्याच स्वरूपाचा आनंद मिळवून देतो.

- अरण्यलिपी म्हणजे – ....

  ....

  ....

- उताऱ्यात आलेले जोडशब्द लिही.

  जसे : झाडेझुडपे

  १) .... २) .... ३) ....

- अरण्यलिपी शिकण्याचे फायदे :

  १) ....

  २) ....

  ३) ....

- समानार्थी शब्द लिही.

  १) अरण्य = ... २) नदी = ...

  ३) झाड = ... ४) डोळा = ...

कृती २ : **अरण्यलिपी या पाठातील अपरिचित शब्द व त्यांचा अर्थ शब्दकोशात शोध आणि ‘माझा शब्दसंग्रह’ या तक्त्यात लिही.**

माझा शब्दसंग्रह		
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....

कृती ३ : **‘माझ्या आठवणीतील सहल’ याविषयी लिही.**

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ४ : **कागदावर मित्र-मैत्रिणींच्या पावलांचे ठसे घे. प्रत्येकाला आपल्या पायाचा ठसा ओळखायला सांग.**

कृती ५ : **खालील शब्द वाच. त्यात काय काय बदल झाले याचा विचार कर.**

जसे : मूळ शब्द पैसा – पैसा या शब्दाची सामान्यरूपे पाहू या.

पैसा – पैशा ; पैसे – पैशां

- याप्रमाणे खालील शब्दांची सामान्यरूपे लिही.

  १) कसा : ....

  २) ससा : ....

  ३) म्हैस : ....

- पुढील शब्दांची सामान्यरूपे लिही.

  १) मूल : ....

  २) झाड : ....

  ३) शाळा : ....

  ४) कुत्रा : ....

कृती ६ : खालील शब्दांच्या सामान्यरूपांना प्रत्यय लावून तयार होणारे शब्द लिही.

पान	पानाला	पानांच्या	पानातून	पानाकडे
ठसा	....	....	....	....
वाघ	....	....	....	....
मूल	....	....	....	....
झाड	....	....	....	....

कृती ७ : तू वाचलेल्या पाठातील/कवितेतील/गोष्टीच्या पुस्तकातील सर्वनामे शोधून लिही.

१) .... २) ....

३) .... ४) ....

५) .... ६) ....

७) .... ८) ....

९) .... १०) ....

८. प्रिय बाई...

कृती १ : खालील शुभेच्छा पत्र वाच. त्यावर आधारित विचारलेल्या कृतीतील योग्य पर्यायास गोल कर.

प्रीती जाधव, इ. पाचवी,
मनपा शाळा क्र. १५२,
पुणे - ४११०४५.
दिनांक : ३० जून, २०२२

प्रिय संगीता,
वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा!

आज तुझा वाढदिवस. मला तुझी खूप आठवण येत आहे. मी जर फुलपाखरू असते, तर उडत-उडत तुझ्याकडे आले असते. आज तुझ्या-माझ्या मैत्रीचे प्रतीक म्हणून मी आमच्या अंगणात एक फुलझाड लावले आहे. या झाडाला आपल्या मैत्रीची फुले येतील, त्यावर आठवणींची फुलपाखरे बागडतील.

तू लवकर ये. मी वाट पाहत आहे.

तुझी मैत्रीण,
प्रीती

- **योग्य पर्यायाला गोल कर.**

अ) वरील शुभेच्छा पत्र पाठविणारी -
१) संगीता २) प्रीती

ब) पत्राचा विषय कोणता -
१) फुलझाडे २) मैत्रीचे प्रतीक ३) वाढदिवस शुभेच्छा

क) प्रीतीला फुलपाखरू व्हावेसे वाटण्याचे कारण -
१) मनमोकळे बागडण्यासाठी
२) उडत-उडत मैत्रिणीला भेटण्यासाठी
३) मजा करण्यासाठी

ड) आठवणींची फुलपाखरे बागडतात ते ठिकाण -
१) फुलझाडावर २) अंगणात ३) मैत्रीच्या फुलांवर

कृती २ : पत्र लिहिताना लक्षात घ्यावयाच्या बाबी लिही. जसे – मायना, मजकूर इत्यादी.

....	....	....	....

कृती ३ : तुझ्या मित्र/मैत्रिणीने लॉकडाऊन काळात सुंदर बाग तयार केली. त्याचे/तिचे अभिनंदन करणारे पत्र लिही.

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ४ : तुझे शिक्षक व तुझे बाबा एकमेकांशी फोनवर बोलत आहेत अशी कल्पना करून त्यांच्यातील संवाद लिही.

बाबा : ....

....

शिक्षक : ....

....

बाबा : ....

....

शिक्षक : ....

....

कृती ५ : खालील परिच्छेदात आलेली सर्वनामे अधोरेखित कर व लिही.

आनंदने पतंग उडविण्याचे ठरविले. त्याने पतंग व मांजा आणला. मिनी त्याच्या मदतीला आली. तिने मांजा आसारीला गुंडाळला. आनंदने तो पतंगाला बांधला. आनंद मिनीला म्हणाला, ''तू पतंग घेऊन लांब जा आणि तो उंच धरून सोड म्हणजे पतंग वर उडेल.'' आईने त्यांचे बोलणे ऐकले आणि विचारले, ''तुम्ही कुठे खेळत आहात?'' मिनी म्हणाली, ''आई, आम्ही रस्त्यावर पतंग उडवतोय.''

आई म्हणाली, ''तिथे रस्त्यावर नको. वर गच्चीत जाऊन पतंग उडवा.''

....

....

....

....

कृती ६ : खालील परिच्छेद वाच व योग्य सर्वनामे वापरून पुन्हा लिही.

चालता चालता मधू एका तळ्याकाठी पोहोचला. मधू खूप दमलेला होता. मधूला तहानही लागली होती. आपली पाण्याची बाटली पाण्याने भरून मधूने तोंडाजवळ नेली, तोच एक चिमुकला सोनेरी मासा पाण्यात पोहताना मधूला दिसला.

....

....

....

....

....

कृती ७ : खालील उतारा काळजीपूर्वक वाच. तक्त्यात दिलेल्या नामांसाठी कोणते सर्वनाम उताऱ्यात आले आहे, ते लिही.

''आई गं, मी एक पुस्तक टेबलावर ठेवलं होतं, ते कोणी पाहिलं का?'' मुग्धाने विचारले. ''ते माझं नव्हतं; माझ्या मैत्रिणीचं होतं. त्याला लाल कव्हर घातले होतं. आतल्या पानावर तिचं नावही होतं. आज ते तिला परत करायचं आहे. सांग ना, तू पाहिलंस का ते?'' ती रडवेल्या आवाजात म्हणाली.

नाम	आई	मुग्धा	पुस्तक	मैत्रीण
सर्वनाम	....	....	....	....

कृती ८ : खाली दिलेल्या सर्वनामांचा वापर करून प्रत्येकी एकेक वाक्य लिही.

१) मी : ....

२) तू : ....

३) तुम्ही : ....

४) आपण : ....

५) आम्ही : ....

६) माझे : ....

७) ती : ....

८) हा : ....

९) त्या : ....

१०) कोण : ....

११) स्वत: : ....

◈◈◈

९. जनाई

कृती १ : जनाई पाठातील अपरिचित शब्दांचा अर्थ शब्दकोशातून शोध व माझा शब्दसंग्रह या तक्त्यात लिही.

माझा शब्दसंग्रह		
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....

कृती २ :

१) खालील वाक्ये योग्य घटनानुक्रमे लिही.

- आडवा पदर खोचून ती रानात शिरली.
- मागे न बघता थेट वस्तीवर येऊन थडकली.
- गोळा झालेले भाऊबंद निघून गेले.
- एक विमान चालल्याचा आवाज कानावर आला.
- जनाई शेंगांच्या वावरात शिरली.

....

....

....

....

....

२) जनाईविषयी थोडक्यात माहिती लिही.

....

....

....

३) या पाठास तुझ्या आवडीचे शीर्षक दे.

....

कृती ३ : **खालील उतारा लक्षपूर्वक वाच व त्यात आलेले वाक्प्रचार आणि म्हणी शोधून लिही. ही नाट्यछटा वर्गात सादर कर.**

काखेत कळसा नि गावाला वळसा!

''अगं आई, माझी चित्रकलेची वही कुठे गेली गं? बघ ना जरा! बाई म्हणतात, की आपली वस्तू आपण डोळ्यांत तेल घालून जपावी. मी सुद्धा आहे गं व्यवस्थित. काय म्हणतेस? एवढं काही आकाश कोसळलं नाही? आणि मी आदळआपट करतेय? अगं, मी मुद्दाम नाही गं करत. कपाटात वही शोधताना वस्तू पडल्या गं धडाधड. बाई तशा चांगल्या आहेत हं आमच्या; पण वही नाही नेली, तर माझी चांगलीच हजेरी घेतील त्या आणि मैत्रिणी तर काय, माझं हसं झालं की मला चिडवत राहतील; म्हणून शोधतेय. माझं मोराचं चित्र इतकं सुंदर आलंय म्हणून सांगू! बाई माझी पाठ थोपटतील ते बघून. अख्खा वर्ग थक्क होईल. काय? हो गं, बघते मी. सापडू दे ना वही. सापडू दे ना वही. अगं आई, सापडली चक्क! हरवले ते गवसले. अगं, सतरंजीवरच होती. काय? अगदी बरोबर बोललीस, काखेत कळसा नि गावाला वळसा! आता कुठे माझा जीव भांड्यात पडला.''

....

....

....

....

....

....

कृती ४ :

१) **पुढे दिलेल्या शब्दांवरून गोष्ट तयार कर व गोष्टीला योग्य शीर्षक लिही.**

विमान, दुपार, शेंगा

....

....

....

....

....

....

....

....

२) **पुढील अपूर्ण प्रसंग पूर्ण कर.**

आशिष आणि देवयानी शाळेतून घरी निघाले होते. एका झाडाखाली आजी बसलेल्या होत्या. त्या खूप घाबरलेल्या होत्या आणि इतक्यात ....

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ५ : पुढील परिच्छेद वाच आणि ' – ' हे संयोगचिन्ह जिथे आले आहे तिथे गोल कर.

अजिंक्य शाळेत निघाला होता. त्याचा पेन हरवल्यामुळे त्याने नवीन पेन घ्यायचे ठरविले, पण विद्यार्थी–भांडार बंद होते. मग तो दुसऱ्या दुकानात गेला. दुकानदाराने त्याला तीन–चार प्रकारचे पेन दाखविले. अजिंक्यने त्या पेनने थोडे–थोडे लिहून पाहिले. त्यांपैकी एक खरेदी केले आणि तो अगदी वेळेवर शाळेत पोहोचला.

कृती ६ : पुढील परिच्छेद वाच आणि ' — ' हे अपसरण चिन्ह कोठे होईल ते सांग.

तो मनुष्य ज्याने अपघाताची सर्व माहिती पोलिसांना दिली, त्याचा विशेष सत्कार केला जाणार होता पण

कृती ७ : 'सिंह आणि उंदीर' ही गोष्ट लिहिण्यासाठी काही मुद्दे लिही. प्रत्येक दोन मुद्द्यांमध्ये योग्य चिन्ह दे.

....

....

....

....

....

....

कृती ८ : पुढील शब्द वाच. त्याप्रमाणे सहा शब्द लिही व दोन शब्दांमध्ये योग्य विरामचिन्हांचा वापर कर.

अर्धा–अर्धा	शिक्षक–कक्ष	पुस्तक–भांडार
....	....	....
....	....	....
....	....	....

कृती ९ : पुढील प्रसंगी कोणते चिन्ह देशील ते लिही.

१) ओळीच्या शेवटी शब्द अपुरा राहिल्यास – ....

२) बोलता बोलता विचारमालिका तुटल्यास – ....

३) दोन शब्द जोडायचे असल्यास – ....

४) स्पष्टीकरण द्यायचे असल्यास – ....

५) गोष्टीसाठी मुद्दे लिहिताना – ....

कृती १० : चला अभिनय करू या.

- गटात मित्र/मैत्रिणींमध्ये पूर्णविराम, स्वल्पविराम, प्रश्नचिन्ह, उद्गारवाचक चिन्ह, संयोगचिन्ह, एकेरी अवतरणचिन्ह, दुहेरी अवतरणचिन्ह, अर्धविराम, अपसरणचिन्ह अशा विरामचिन्हांची भूमिका वाटून घे.
- प्रत्येकाने दिलेल्या विरामचिन्हाचे कार्ड हातात घेऊन मी .... चिन्ह बोलतोय. मला .... यासाठी वापरतात. मी ....असा दिसतो. याप्रमाणे विरामचिन्हांच्या भूमिका गटागटाने सादर कर.

कृती ११ : पुढील परिच्छेदात विरामचिन्हे देताना चुका झाल्या आहेत, त्या चुका शोध, दुरुस्त कर व योग्य विरामचिन्हांसह परिच्छेद पुन्हा लिही.

एकदा जंगलात वडाच्या झाडाखाली प्राण्यांची सभा भरली? सिंह अध्यक्ष झाला. चतुर कोल्हा खुर्ची घेऊन आला! तेवढ्यात लांडगा आला. त्याने पुढे टेबल मांडले बगळा उडत उडत आला. त्याने टेबलावर चादर टाकली. घोड्याने गुलाब; चाफा; मोगरा; जास्वंदीच्या सुंदर फुलांचा गुच्छ आणला आणि पोपट कैरी, चिकू, सफरचंद, पेरू, डाळिंब ही फळे घेऊन वडाच्या झाडाखाली उतरला!

....

....

....

....

◈◈◈

१०. रंग जादूचे पेटीमधले

कृती १ : अ) ‘रंग जादूचे पेटीमधले’ ही कविता तालासुरात साभिनय म्हण.

ब) कवितेतील तुला आवडलेली ओळ व त्याचा अर्थ लिही.

....

....

....

....

कृती २ : खालील चित्राचे निरीक्षण कर. त्याचे चित्रवर्णन लिही.

....

....

....

....

....

....

....

कृती ३ : परिसरातील रंगीबेरंगी वस्तू, पक्षी, फुले, फळे, पदार्थ यांची नावे लिही.

....

....

कृती ४ : इंद्रधनुष्यातील रंग आपापसात बोलत आहेत अशी कल्पना करून त्यांच्यातील संवाद वहीत लिही व गटात/वर्गात सादरीकरण कर.

कृती ५ : वेगवेगळ्या ऋतूंमध्ये झाडांच्या पानांच्या रंगांत कोणता बदल होतो याचे निरीक्षण कर. त्याची नोंद तुझ्या वहीत ठेव.

कृती ६ : अ) पुढील कविता वाच आणि तुझ्या शब्दात कविता पूर्ण कर.

रंगांचा रंगला सुरेख भोंडला,
मैत्रिणींनी धरला फेर चांगला.

....

....

ब) खाली दिलेल्या शब्दांवरून चार ओळींची कविता कर व लिही.

१) लाल, आभाळ, नदी	२) रंग, घर, पाखरे
....	....
....	....
....	....
....	....

कृती ७ : इंद्रधनुष्याचे चित्र काढ. योग्य रंगांनी रंगव व त्या रंगांची नावे लिही.

....

....

कृती ८ : चला कविता करू या.

१) तुझ्या आयुष्यातील एखादा अनुभव आठवून पहा.

२) आता डोळे मिटून काही मिनिटे स्वस्थ बस आणि तो अनुभव कल्पनेने पुन्हा आठवण्याचा प्रयत्न कर.

३) आता डोळे उघडून, जे जे अनुभवले ते ते वहीत भरभर लिहून काढ. जसे आठवेल तसे लिही.त्यात क्रम महत्त्वाचा नाही.

४) लिहून झालेल्या या मजकुरातील एखादा शब्द, भावना, कल्पना यांमधून कवितेची एखादी ओळ सुचते का ते पहा. एक ओळ सुचली, की तिच्या अवतीभोवती इतर ओळी सुचू लागतील.

५) आता याच पद्धतीने उरलेली कविता पूर्ण कर. तुझा अनुभव पूर्णपणे व्यक्त करण्याचा प्रयत्न कर.

६) तू केलेली कविता वर्गात सर्वांसमोर सादर कर.

कृती ९ : खाली दिलेल्या जोडशब्दातील शब्द वेगळे कर आणि दोन्ही शब्दांचा स्वतंत्रपणे वापर करून एक वाक्य लिही. उदा. आजकाल - आज, काल

आज रविवार आहे, तर **काल** शनिवार होता.

१) बरेवाईट : ....

वाक्य : ....

२) जाडपातळ : ....

वाक्य : ....

३) लहानमोठा : ....

वाक्य : ....

४) पापपुण्य : ....

वाक्य : ....

५) वरखाली : ....

वाक्य : ....

कृती १० : पुढील जोडशब्द वाच. यामध्ये दोन समानार्थी शब्द एकत्र येऊन जोडशब्द बनले आहेत हे समजून घे. याप्रमाणे आणखी शब्दांचा संग्रह कर.

१) भांडणतंटा	२) कामधंदा	३) पांढराशुभ्र
४) गोरागोमटा	५) चालीरीती	६) खबरबात
....	....	....
....	....	....
....	....	....

कृती ११ : खाली दिलेले जोडशब्द वापरून एक परिच्छेद लिही. तो वर्गात वाचून दाखव.

भाजीभाकर, रोजरोज, चहापाणी, फुटकीतुटकी

....

....

....

....

....

कृती १२ : खालील उताऱ्यात आलेले जोडशब्द शोध व लिही.

पाऊसपाणी नसल्याने जमीनजुमला सोडून पोरेबाळे उपाशी राहू नयेत, गुराढोरांना चारापाणी मिळावे यासाठी किसनने गाव सोडण्याचे ठरविले. गणगोत, शेतीवाडी सोडताना किसनच्या डोळ्यांतून गंगा-यमुना वाहू लागल्या. काबाडकष्ट करून जपलेल्या वाडवडिलांच्या धनदौलतीचे दुष्काळामुळे होत्याचे नव्हते झाले.

१)	२)	३) ....
४)	५)	६) ....
७)	८)	९) ....

◈◈◈

११. कठीण समय येता...

कृती १ : पाठातील अपघात झालेल्या कुटुंबाला ज्यांनी मदत केली, त्यांची नावे लिही.

....

....

....

कृती २ : भराभरा शब्दासारखे तुला माहिती असलेले शब्द लिही.

....

....

कृती ३ : दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे प्रथमोपचार पेटीविषयी माहिती लिही.

औषधे - असणारे साहित्य - कशासाठी वापर होतो.

....

....

....

....

कृती ४ : पुढील माहिती वाच. त्याखाली रस्ते अपघाताची कारणे लिही.

विविध देशांतील सरकारी व स्वयंसेवी संस्था मिळून रस्त्यावरील अपघात टाळण्याकरिता सूचना तयार करीत आहेत; ज्यात हेल्मेटचा वापर करणे, वाहन चालविताना सिट बेल्ट लावणे, गाडी चालविताना वेग नियंत्रित असणे इत्यादींचा समावेश आहे.

....

....

....

....

....

कृती ५ : चौकात असणाऱ्या सिग्नलमधील वेगवेगळ्या रंगांचे दिवे काय सांगतात ते लिही.

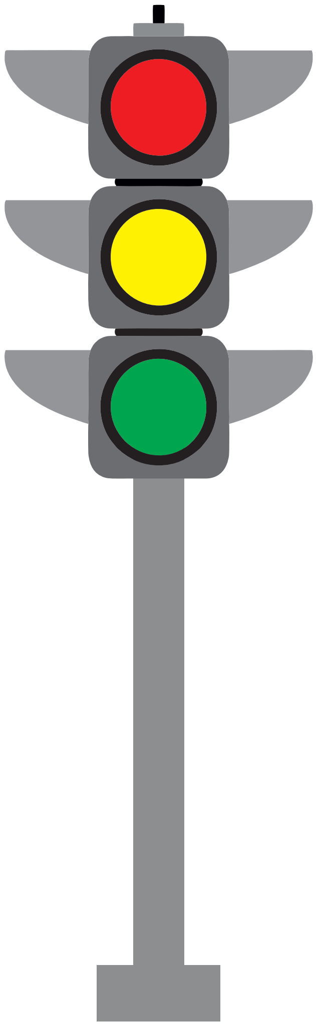

१) लाल दिवा : ....

२) पिवळा दिवा : ....

३) हिरवा दिवा : ....

◈◈◈

१२. माळीण गाव : एक घटना

कृती १ : माळीण गावात घडलेल्या दुर्घटनेविषयी माहिती सांग.

कृती २ : पुढील शब्दांपासून वाक्य तयार कर व लिही.

१) पुनर्वसन : ....

२) दुर्गम : ....

कृती ३ : तुला माहीत असलेल्या विविध नैसर्गिक आपत्ती लिही.

....

.... ← **नैसर्गिक आपत्ती** → ....

....

कृती ४ : नाम आणि विशेषण यांची जोडी जुळव आणि पुन्हा लिही.

नाम	विशेषण
१) समुद्र	क) भुसभुशीत
२) पाऊस	ख) कोपलेला
३) जमीन	ग) खवळलेला
४) निसर्ग	घ) संततधार

विशेषण	नाम
क)	....
ख)	....
ग)	....
घ)	....

कृती ५ : खालील मुद्द्यांच्या आधारे गोष्ट तयार कर आणि मित्रांना सांग.

कष्टाळू शेतकरी .... कष्टाने मळा फुलविणे .... अतिवृष्टी होणे .... पूर येणे .... पीक वाया जाणे .... हतबल होणे .... मनात नकारात्मक भाव येणे .... नव्या उमेदीने उभारणे.

कृती ६ : खालील चित्राचे निरीक्षण कर. विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिही.

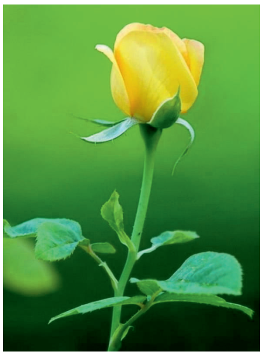

१) फुलाचा रंग कोणता ते लिही?

....

२) फुलाविषयी दोन वाक्ये लिही.

....

....

कृती ७ : तुझ्या वर्गातील मित्र-मैत्रिणींची नावे लिही व त्यांच्यात असलेली गुणवैशिष्ट्ये सांगणारे शब्द लिही.

जसे – आकांक्षा – हसरी, हुशार, अभ्यासू, खेळकर, बोलकी, खोडकर.....

....

....

....

कृती ८ : दिलेल्या जागी तू तुझ्या आवडीचे नाम लिही आणि त्या नामाबद्दल विशेष माहिती सांगणारा शब्द लिही. जसे – नाम – अक्षर

नामाबद्‌दल विशेष माहिती सांगणारे शब्द – सुंदर, टपोरे, वळणदार

१) नाम : ....

नामाबद्‌दल विशेष माहिती सांगणारे शब्द – ....

२) नाम : ....

नामाबद्‌दल विशेष माहिती सांगणारे शब्द – ....

३) नाम : ....

नामाबद्‌दल विशेष माहिती सांगणारे शब्द – ....

४) नाम : ....

नामाबद्‌दल विशेष माहिती सांगणारे शब्द – ....

कृती ९ : खालील उतारा लक्षपूर्वक वाच.

उन्हाळ्याच्या सुट्टीत संध्याकाळी आम्ही नदीकाठी खेळायला जातो. नदीचे पाणी उन्हाळ्यात खूपच कमी झालेले असते. नदीच्या दोन्ही तीरांवर वाळूच वाळू असते. वरच्या भागात गोलगोल खड्यांची जाड वाळू तर त्याखाली बारीक वाळू असते. ही बारीक व मऊ वाळू आम्ही उकरून काढतो. त्या ओलसर वाळूचे डोंगर बनवतो. डोंगरातून छोटे बोगदे तयार करतो.

वरील उताऱ्यात वाळूसाठी कोणकोणती विशेषणे आली आहेत, त्यांची यादी कर.

....

....

....

कृती १० : खालील सारणी पूर्ण कर.

नाम	विशेषण	शब्दजोडी	वाक्य
जसे – पाऊस	रिमझिम	रिमझिम पाऊस	रिमझिम पावसात मुले आनंदाने खेळत होती.
डोंगर	....	....	....
फणस	....	....	....
भाकरी	....	....	....
रस्ता	....	....	....

❖❖❖

१३. सण एक दिन!

कृती १ : पुढील शब्दांचे अर्थ लिही.

१) वाजंत्री : .... २) झूल : ....

कृती २ : पाळीव प्राण्यावर आधारित एक कविता मिळव व वर्गात म्हणून दाखव.

कृती ३ : बैलपोळा या सणाची माहिती पुढील मुद्द्यांच्या आधारे लिही.

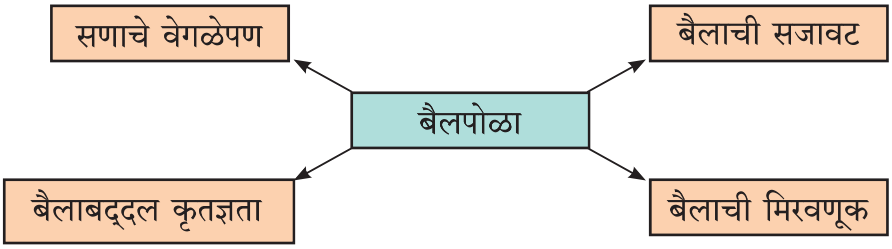

....

....

....

....

....

कृती ४ : बैलाला शेतकऱ्याचा मित्र म्हणतात, याविषयी तुझे मत मित्र/मैत्रिणींना सांग.

कृती ५ : पुढील शब्दांच्या मदतीने 'बैल' या विषयावर चारोळी लिही.

.... चाकर

.... मैतर

.... टोकदार शिंग

.... ऐनेदार बाशिंग

१४. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

कृती १ : पाठाच्या सुरुवातीला माणिक आणि राजा यांच्यात झालेला संवाद मित्रांच्या मदतीने सादर कर.

कृती २ : तुकडोजी महाराजांनी केलेली विविध सामाजिक कार्ये लिही.

....

....

....

कृती ३ : पाठात आलेले पुढील अंक सनावळीप्रमाणे वाच.

जसे : १९३० = एकोणीसशे तीस

१९४७ ....   १९५० ....

कृती ४ : खालील कवितेत आलेले जोडाक्षरांचे शब्द शोधून लिही.

जातिभाव विसरुनिया
एक हो आम्ही
अस्पृश्यता समूळ नष्ट
हो जगातुनी
खलनिंदका मनीही
सत्य न्याय वसू दे
दे वरचि असा दे!

....

....

कृती ५ : पाठाच्या आधारे तुकडोजी महाराज यांच्या संबोधनांचा योग्य क्रम लाव.

(राष्ट्रसंत, तुकड्या, माणिक, देवबाबा)

१) ....   २) ....

३) ....   ४) ....

◈◈◈

१५. आपल्या समस्या – आपले उपाय

कृती १ : खालील वाक्ये वाच. तुला योग्य वाटत असेल तर चौकटीत 'योग्य' असे लिही, अयोग्य वाटत असेल तर 'अयोग्य' असे लिही.

१) वर्गसफाई दिवशी मी गैरहजर राहणार. ....

२) मी बसस्टँडवर खाऊचा कागद कचरापेटीत टाकला. ....

३) सफाई करणाऱ्या मित्र-मैत्रिणींची टिंगल-टवाळी केली. ....

४) जेवण झाल्यावर खाली पडलेले उष्टे अन्न उचलले. ....

५) वहीचे कागद फाडून बाकाखाली टाकले. ....

कृती २ : दिलेल्या चित्राचे निरीक्षण कर. त्यावर पाच प्रश्न तयार करून लिही.

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

कृती ३ : तू जिथे राहतोस/राहतेस तिथे स्वच्छतेच्या काही समस्या आहेत का? त्यांची यादी कर. त्यावर तुला सुचलेले उपाय लिही.

माझ्या घराजवळील स्वच्छतेच्या समस्या	मला सुचलेले उपाय
....	....
....	....
....	....
....	....

कृती ४ : मित्र–मैत्रिणींशी चर्चा करून तुझ्या वर्गासाठी कोणतेही ७ स्वच्छतेचे नियम तयार कर. ती यादी वर्गात लाव.

माझा वर्ग, माझे स्वच्छतेचे नियम

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

६) ....

७) ....

१६. स्वच्छतेचा प्रकाश

कृती १ : चित्राचे निरीक्षण कर. चित्रातील प्रसंगाविषयी तुझे मत लिही.

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती २ : कोविड काळात स्वच्छतेच्या संदर्भाने कोणकोणत्या नियमांचे पालन तू केलेस ते लिही.

....

....

....

कृती ३ : **'शिकल्या–सवरल्या माणसांनी स्वच्छतेचे काम करू नये' गावकऱ्यांच्या या मताविषयी तुला काय वाटते ते तुझ्या शब्दांत सविस्तर लिही.**

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ४ : **तुझ्या शाळेत/गावात राबविलेल्या 'स्वच्छता अभियानाबाबत' भित्तिपत्रिकेसाठी लेखन कर.**

....

....

....

....

....

....

....

◈◈◈

१७. पुस्तके

कृती १ : खालील परिच्छेद वाच व त्याखालील कृती सोडव.

पूर्वी पुस्तके नव्हती. कागदाचा, छपाईयंत्राचा शोध लागलेला नव्हता. तेव्हाही माणसे आपले विचार, आठवणी लिहून ठेवीत असत. एकमेकांना संदेश, निरोप, पाठवीत असत. ते निरोप, संदेश, विचार, आठवणी भूर्जपत्रांवर, झाडांच्या सालीवर लिहीत असत. कापडाचा, धातूचा देखील लिहिण्यासाठी उपयोग करीत असत. काही ठिकाणी दगडांवरही कोरून लिहिलेले आहे. त्याला शिलालेख म्हणतात. त्यानंतर कागदाचा शोध लागला. आपण कागदावर लिहू लागलो. छपाई यंत्राच्या मदतीने लिहिलेले छापू लागलो. त्यांना पुस्तके म्हणू लागलो. लिखित संग्रहांना फक्त पुस्तके म्हणतात असे नाही तर काहींना ग्रंथ, पोथी असेही म्हणतात.

आता आपण संगणकावरही पुस्तक पाहतो. संगणकावरील पुस्तकाला ई-पुस्तक म्हणतात. पूर्वीची छापील पुस्तके व आजची 'ई-पुस्तके' हा पुस्तकांच्या स्वरूपात होत चाललेला बदल आहे.

अ)

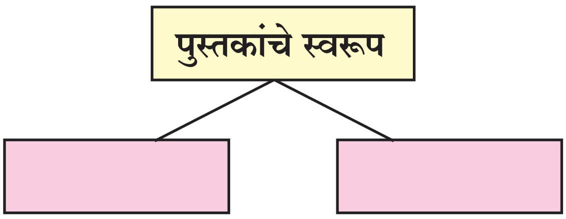

आ) 'शिलालेख' म्हणजे – ....

१) कापडावरील लेखन　　२) धातूकाम

३) दगडावरील कोरीव लेखन　　४) कागदावरील छपाई

कृती २ : भूर्जपत्रांविषयी इंटरनेटवरून अधिक माहिती मिळवून लिही.

....

....

....

कृती ३ : तुलना कर.

छापील पुस्तक	ई–पुस्तक
....	....
....	....
....	....

कृती ४ : तू वाचलेल्या एका पुस्तकाच्या मुखपृष्ठ/मलपृष्ठ व चित्रे यांविषयी थोडक्यात लिही.

....

....

....

....

कृती ५ : गटात चर्चा करून खालील संकल्पना चित्र (माईंड मॅप) पूर्ण कर.

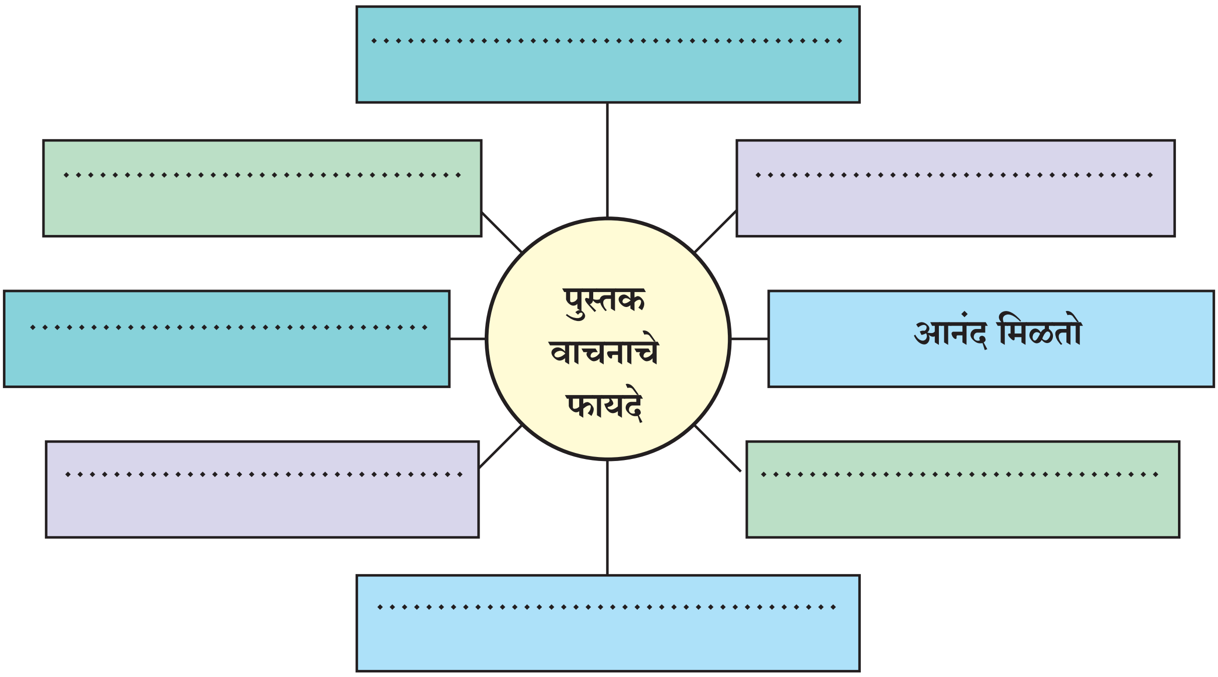

कृती ६ : तू वाचलेल्या कोणत्याही पाच पुस्तकांची माहिती खालील तक्त्यात भर.

अ. क्र.	पुस्तकाचे नाव	लेखकाचे नाव	प्रकाशन	पुस्तकांचा विषय
१)	....	....	....	....
२)	....	....	....	....
३)	....	....	....	....
४)	....	....	....	....
५)	....	....	....	....

कृती ७ : दिलेल्या नामांसाठी दोन दोन विशेषणे सुचव.

अ. क्र.	नाम	विशेषण	विशेषण
१	भाजी	....	....
२	ससा	....	....
३	पुस्तक	....	....
४	रस्ता	....	....
५	कुत्रा	....	....

◈◈◈

१८. कारागिरी

कृती १ : खाली दिलेल्या अवयवांवरून तयार होणारे दोन वाक्प्रचार लिही.

१) कान : ....

....

२) डोळे : ....

....

३) नाक : ....

....

४) डोके : ....

....

५) हात : ....

....

कृती २ : शेतकरी खालील वस्तूंचा वापर कशासाठी करतात?

१) शिंकाळं : ....

२) मुस्की : ....

३) गोफण : ....

४) चापत्या : ....

५) कासरा : ....

कृती ३ : दिलेले ठिपके जोडून एक रांगोळी तयार कर. ती आकर्षक रंगात रंगव.

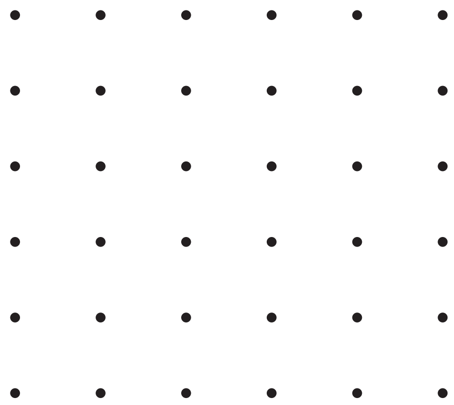

कृती ४ : कोण ते लिही.

१) मातीची भांडी बनविणारा : ....

२) कपडे शिवणारा : ....

३) लाकडी अवजारे बनविणारा : ....

४) बांधकाम करणारा : ....

५) शेतीकाम करणारा : ....

कृती ५ : कागदी टोपी बनव आणि दिलेल्या चौकटीत चिकटव.

१९. वासरू

कृती १ : 'वासरू' या कवितेचे तालासुरात गायन कर. कवितेतील तुला आवडलेल्या दोन ओळींचा अर्थ लिही.

....

....

....

....

कृती २ : 'खालील शब्दकोड्यातून दिलेल्या प्राण्यांच्या पिल्लांची नावे शोधून लिही.

रे	पा	बा	क
छा	ड	प	ळ
वा	स	कू	र
शिं	ग	रू	क

१) सिंह : ....

२) म्हैस : ....

३) घोडा : ....

४) हरिण : ....

५) माणूस : ....

कृती ३ : 'वासरू' या कवितेतील यमक जुळणारे शब्द शोधून लिही.

....

....

कृती ४ : शाळा सुटल्यानंतर तुला घरी जायला उशीर झाला; तर तुझ्या मनात कोणते विचार येतात ते लिही.

....

....

....

कृती ५ : स्वत:च्या मनाप्रमाणे वागण्यासाठी जर तुला एक दिवस मिळाला; तर तो दिवस तू कसा घालवशील ते कल्पना करून लिही.

....

....

....

....

....

कृती ६ : वाट चुकलेल्या वासराच्या आईच्या मनाची झालेली अवस्था तुझ्या शब्दांत लिही.

....

....

....

....

....

....

कृती ७ : काय, कोठे, कोण या प्रश्नार्थक शब्दांचा वापर करून कवितेवर आधारित २-३ प्रश्न तयार कर.

....

....

....

....

....

....

२०. माझं शाळेचं नक्की झालं!

कृती १ : तुझ्या स्वप्नातील घराचे वर्णन लिही.

....

....

....

....

कृती २ : पाठात आलेल्या पात्रांची नावे लिही. त्या पात्रांचे लेखिकेशी असलेले नाते लिही.

पात्राचे नाव	लेखिकेशी असलेले नाते
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

कृती ३ : अ) पाठात आलेले बोलीभाषेतील शब्द शोधून त्या शब्दांचा अर्थ तुझ्या वहीत लिही.

ब) तुझ्या परिसरात तू ऐकलेले बोलीभाषेतील शब्द आठव आणि त्यांची यादी तयार कर.

....

....

कृती ४ : तुझा शाळेतील पहिल्या दिवसाचा अनुभव लिही.

....

....

....

....

कृती ५ : कठीण परिस्थितीवर मात करून शिक्षण पूर्ण केलेल्या एका व्यक्तीची माहिती खालील मुद्द्यांना अनुसरून लिही.

येथे फोटो चिकटव

नाव : ....

शिक्षण : ....

शिक्षण घेताना आलेल्या अडचणी : ....

....

अडचणींवर कशी मात केली? ....

....

....

कृती ६ : खालील शब्दांमध्ये लपलेले अर्थपूर्ण शब्द ओळख आणि लिही.

उदा. : पायताण – पाय, ताण.

१) हातरुमाल : ....

२) कपबशी : ....

३) पालापाचोळा : ....

कृती ७ : पुढील अक्षरांपासून अर्थपूर्ण शब्द तयार कर.

१) क त्र प ळा वे : ....

२) ध्या मु प क ख्या : ....

३) पा पु णी य स : ....

४) रा ष्ट्र हा म : ....

५) त वि के न द्या नि : ....

कृती ८ : पुढील चौकटीतील अक्षरांपासून जास्तीत जास्त अर्थपूर्ण शब्द तयार कर.

आ	वि	व्य	प	ड
मि	श	यु	मं	रा
रं	चा	दि	मा	ळ
सू	न	य	त्र	चा
अ	प	क्ती	पं	त्य

१) .... २) ....

३) .... ४) ....

५) .... ६) ....

७) .... ८) ....

९) .... १०) ....

कृती ९ : दिलेल्या चौकटीतील अक्षरांपासून 'चार अक्षरी' अर्थपूर्ण शब्द तयार कर आणि लिही.

अ	प	झ	न
क	त	द	म
कां	ह	ट	चं
द्र	ला	क	त

१) .... २) ....

३) .... ४) ....

५) .... ६) ....

७) .... ८) ....

९) .... १०) ....

२१. प्रश्न विचारा पुन्हा पुन्हा

कृती १ : ‘प्रश्न विचारा पुन्हा-पुन्हा’ या कवितेचे तालासुरात गायन कर. कवितेतील तुला सर्वांत जास्त आवडलेल्या ओळींचा अर्थ तुझ्या शब्दांत लिही.

....

....

....

....

....

....

....

कृती २ : कवितेतील खालील ओळीचा तुला समजलेला अर्थ लिही.

‘शिकणे कधी संपत नाही, होऊ द्यात लाख चुका’

....

....

....

कृती ३ : आपण कोणाकडून काय-काय शिकतो ते लिही.

१) फुले : ....

२) डोंगर : ....

३) पुस्तक : ....

४) सूर्य : ....

कृती ४ : कवितेच्या आधारे पुढील माहिती लिही.

१) कवितेत आलेले प्राणी : ....

२) शरीराचे अवयव : ....

३) वेगवेगळे आजार : ....

कृती ५ : कवितेतील यमक जुळणाऱ्या शब्दांची यादी करून लिही.

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

६) ....

कृती ६ : कवितेतील मुलाला ज्याप्रमाणे निरनिराळे प्रश्न पडतात तसे तुलाही पडत असतील. तुला पडणाऱ्या प्रश्नांची यादी तयार कर.

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

६) ....

७) ....

८) ....

कृती ७ : खालील उतारा काळजीपूर्वक वाच.

काल रविवार होता. आम्हांला सगळ्यांना सुट्टी होती. बाबा म्हणाले, ''चंदू, तू आज चहा कर.'' म्हणून चंदूने चहा केला. पहिल्यांदा पातेले घेतले. त्यात दोन कप पाणी ओतले. पातेले गॅसच्या शेगडीवर ठेवले. मग गॅस पेटवला. पाण्यात चार चमचे साखर घातली. पाणी उकळले तेव्हा त्यात दोन चमचे चहाची पूड टाकली. चहा उकळल्यावर त्यात दूध ओतले. नंतर पातेले चिमट्याने खाली उतरवले. गाळणीने चहा गाळला. चंदूने आईबाबांना चहा दिला. बाबा म्हणाले, ''वा! चहा तर अगदी छान झाला आहे.''

१) चंदूने चहा करण्यासाठी केलेल्या कृती क्रमाने लिही.

....

....

२) वरील उताऱ्यातील कृतियुक्त शब्द अधोरेखित कर व लिही.

....

....

कृती ८ : योग्य क्रियावाचक शब्द वापरून पुढील वाक्ये पूर्ण कर.

१) सूर्य पूर्व दिशेला ....

२) पाऊलवाटेवर वाघाचे ठसे ....

३) मी शाळेचा मुख्यमंत्री ....

४) प्रियाने सुरेख चित्र ....

कृती ९ : कंसातील क्रियापदांची योग्य रूपे वापरून गाळलेल्या जागा भर.

१) निखिलने वाढदिवसाला नवीन कपडे .... (घालणे)

२) उद्या मी शाळेत लवकर .... (येणे)

३) सुरेखाने हस्ताक्षर सुधारण्याचा निश्चय .... (करणे)

४) व्यायामाने मुले बलवान .... (होणे)

५) जेवणापूर्वी हात स्वच्छ .... (धुणे)

कृती १० : कंसातील शब्द वापरून वाक्ये पुन्हा लिही.

१) हिरकणी गडावरून उतरली. (कोमल)

....

२) विराज नेहमी तोंडावर मुखपट्टी वापरतो. (मुले)

....

३) मी नियमितपणे शाळेत जातो. (आम्ही)

....

४) यशने बाजारातून भाजी विकत आणली. (आजोबा)

....

५) मुले मैदानावर खेळतात. (मी)

....

कृती ११ : खाली दिलेल्या शब्दांशी संबंधित क्रियापदे शोध व लिही.

१) स्वयंपाक : ....

२) शेती : ....

३) शाळा : ....

४) प्रवास : ....

५) रस्ता : ....

कृती १२ : कंसात दिलेल्या क्रियापदाचे योग्य रूप वापरून वाक्य पुन्हा लिही.

१) पुस्तकात आपल्याला नवनवीन गोष्टींची माहिती (मिळणे).

....

२) प्राणी पाहण्यासाठी आपण जंगलात (भटकणे).

....

कृती १३ : अधोरेखित शब्दाऐवजी कंसातील शब्द वापरून वाक्य पुन्हा लिही. वाक्यातील क्रियापदात कोणता बदल होतो ते लक्षपूर्वक पहा.

१) दीपा आईबरोबर गावाला गेली. (राहुल)

....

२) अंकिताने बाजारातून पपई आणली. (कलिंगड)

....

३) राधिकाने बाजारातून आणलेला हापूस आंबा खाल्ला. (समर्थ)

....

४) आईने चविष्ट लाडू केले. (जिलेबी)

....

५) ऊर्मिला मैदानावर खेळ खेळते. (उमेश)

....

२२. अति तिथं माती

कृती १ : योग्य पर्यायावर ✓ अशी खूण करा.

१) 'गवई' या शब्दाचा समानार्थी शब्द ओळख.

(१) वादक (२) नर्तक (३) गायक (४) लेखक

२) 'प्रधान' या शब्दाचे अनेकवचन ओळख.

(१) प्रधान (२) प्रधानजी (३) प्रधाने (४) प्रधानी

३) 'आणितो मी, तेल, तूप, मीठ, वांगी' या वाक्यातील क्रियापद ओळख.

(१) मी (२) तेल (३) वांगी (४) आणितो

४) 'पहिला' या शब्दाचा विरुद्धार्थी शब्द ओळख.

(१) दुसरा (२) शेवटचा (३) मधला (४) अखेर

५) पुढीलपैकी कोणता जोडशब्द नाही?

(१) गोरगरीब (२) चोरीमारी (३) नोकरचाकर (४) दुकानदार

कृती २ : तुला मित्राबरोबर खेळायला जायचे आहे. त्या अगोदर तुला खाऊ खायचा आहे. हे सर्व तू तुझ्या आईला गाण्यातून कसे सांगशील, ते मित्राच्या मदतीने सादर कर. आई व मुलगा यांच्यातील संवाद तुझ्या कल्पनेने लिही.

तू : ....

....

आई : ....

....

तू : ....

....

आई : ....

....

कृती ३ : पाठातील कोणता प्रसंग वाचल्यानंतर तुला सर्वांत जास्त हसू येते ते लिही.

....

....

....

कृती ४ : दिलेल्या शब्दांना निरनिराळी विशेषणे शोध व लिही.

१) गुलाब : ....

२) सिंह : ....

३) पुस्तक : ....

४) गाव : ....

कृती ५ : चौकटीत लपलेल्या म्हणी शोध व लिही.

उ	ली	जी	ला
व	च	ल	टा
भ	ला	ळ्या	ली

....

....

अ	णा	श	त्या
का	ति	चा	ल
हा	मा	बै	रि

....

....

ची	द्या	गु	रू
वि	गु	फ	ळ
ला	ली	रू	

....

....

त्या	ला	ड
पा	त	य
खो	बु	चा

....

....

ळे	ळ	ते
द	आं	पी
त्रे	कु	खा
ध	ते	ठ

....

....

कृती ६ : समान अर्थाची जोडी जमव.

'अ' गट		'ब' गट
१) ओझ्याचे गाढव		अ) हातातले बाहुले
२) ताटाखालचे मांजर		ब) राईचा पर्वत
३) पराचा कावळा		क) घाण्याचा बैल
४) चोरावर मोर		ड) दृष्टीआड सृष्टी
५) डोळ्याआड मसणपाड		इ) शेरास सव्वाशेर

२३. छत्रपती राजर्षी शाहू महाराज

कृती १ : योग्य विरामचिन्हांचा वापर करून वाक्य पुन्हा लिही.

१) काय रं बाबा आबाळाची कुऱ्हाड पडली रं मानंवर

....

२) त्यांनीही फायदा न घेता ना नफा ना तोटा या तत्त्वावर धान्य विकायला सुरुवात केली.

....

३) विहिरीतला गाळ काढा नदीकाठी विहिरी खोदा दरबारातून लागेल तेवढा खर्च करा महाराजांनी आदेश दिले

....

....

कृती २ : खालील आकृतिबंध पूर्ण कर.

शाहू महाराजांचे कार्य

....

....

....

....

....

....

कृती ३ : तुझ्या परिसरातील समाजसेवेचे काम करणाऱ्या व्यक्तीविषयी माहिती लिही.

....

....

....

....

....

....

....

कृती ४ : पुढील उतारा वाच व लिही.

> महाराजांनी दरबाराला हुकूम दिला, ''आजच्या आज छावण्या उघडा. आया नेमा आणि त्या पोराबाळांची व्यवस्था करा. प्रत्येक कामाच्या ठिकाणी ही व्यवस्था करा.''
>
> महाराजांच्या हुकमानं रोजगार हमीच्या प्रत्येक ठिकाणी शिशु संगोपनगृहे चालू झाली. बाया-बापड्यांची करपणारी माया सावलीत विसावली.

....

....

....

....

....

....

कृती ५ : पुढील शब्दांचे अर्थ तुझ्या भाषेत लिही.

१) जित्राब : .... २) डोया : .... ३) मार्गेसर : ....

कृती ६ : खालील शब्दकोडे पूर्ण कर.

उभे शब्द : १) तल्खली
२) एक भाजी

आडवे शब्द : १) एक फुलझाड
२) उजवा या शब्दाच्या विरुद्ध
३) एक चव

	१ ↓	२ ↓	
१ →	त		
२ →		वा	■
३ →	खा		

कृती ७ : खालील शब्दांना उपसर्ग जोडून शब्द तयार कर.

जसे : 'बिन' हा उपसर्ग जोडून येणारे शब्द – बिनचूक, बिनधास्त, बिनव्याजी, बिनतक्रार

१) अति – ....

२) सु – ....

३) दर – ....

४) प्रति – ....

५) अनु – ....

कृती ८ : खालील वाक्यांतील समानार्थी शब्द शोध व लिही.

१) लता म्हणाली, ''मला वेलीवरील फुले पहायला खूप आवडते.''

....

२) निशा, रजनी आणि यामिनी या सगळ्याजणी रात्री एकत्र जेवल्या.

....

३) सुमन, कुमुद आणि कुसुम यांनी शाळेतील कार्यक्रमासाठी फुले आणली.

....

४) रवी, आदित्य, भास्कर, दिनकर हे मित्र रोज सकाळी सूर्यनमस्कार घालतात.

....

५) माझी मुलगी नंदिनी; तिची मुलगी तनुजा म्हणजेच माझी नात सध्या पाचवीत शिकत आहे.

....

कृती ९ : खालील वाक्यांतील विरुद्धार्थी शब्दांची जोडी शोध व लिही.

१) शास्त्रज्ञ दिवसरात्र संशोधनात मग्न असतात. ....

२) घराला मागील व पुढील बाजूस दरवाजे आहेत. ....

३) अपयश ही यशाची पहिली पायरी आहे. ....

४) परिश्रमाने अशक्य गोष्टी शक्य होतात. ....

५) सणाला वस्तूंची खरेदी-विक्री मोठ्या प्रमाणात होते. ....

कृती १० : चौकटीतील चित्रांशी संबंधित क्रियावाचक शब्द लिही.

अ)

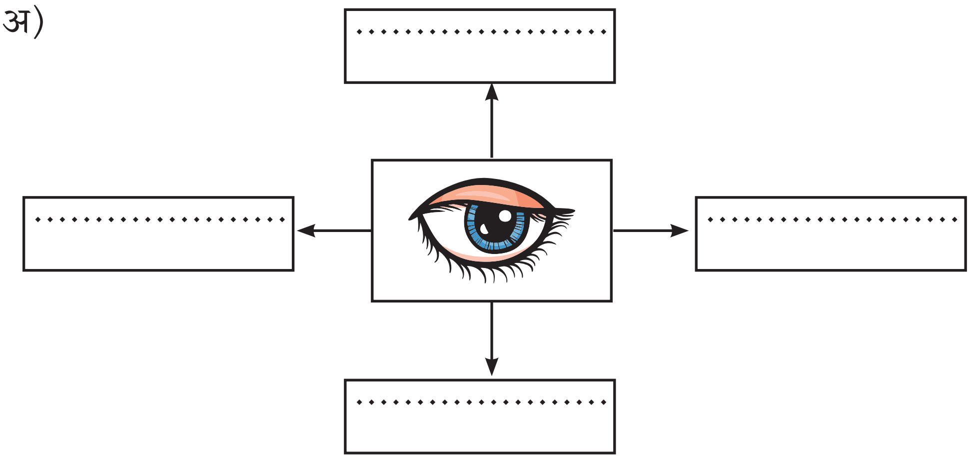

ब)

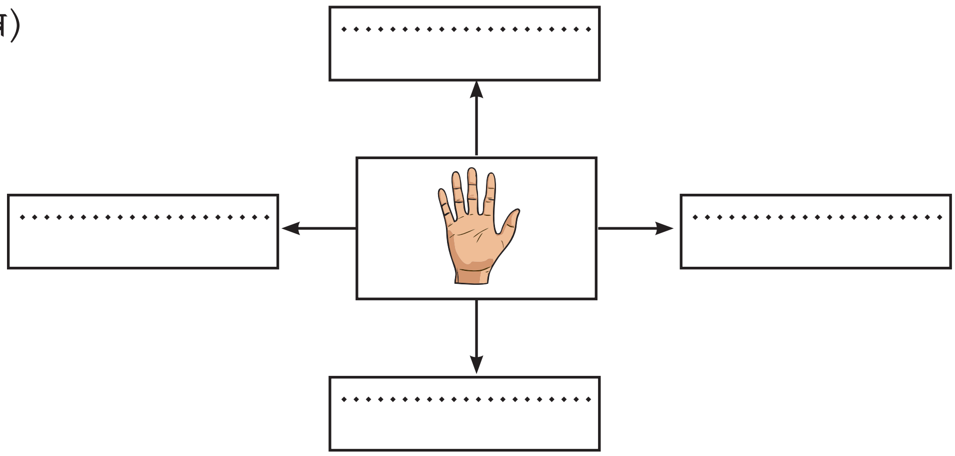

क)

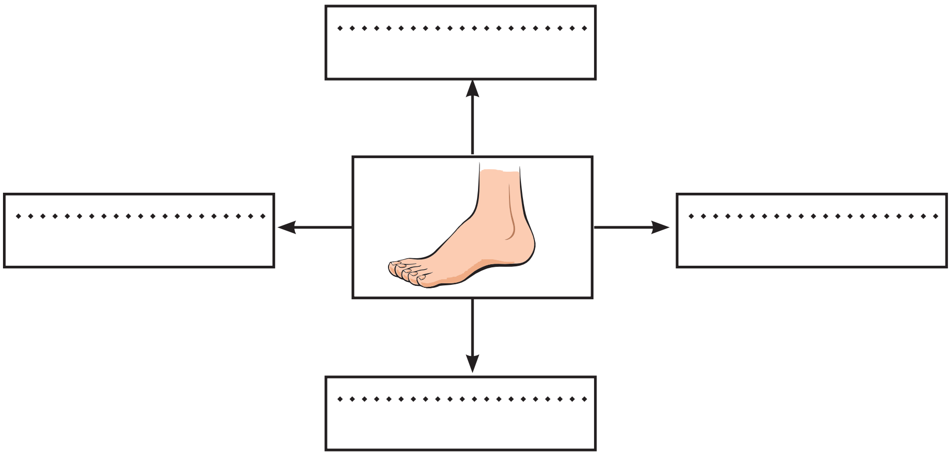

कृती ११ : पुढील म्हणींमध्ये झालेली चूक ओळख व ती चूक दुरुस्त करून म्हण पुन्हा लिही.

१) कानापेक्षा मोती जड.

....

२) अंथरूण पाहून हात पसरावे.

....

३) बळी तो नाक पिळी.

....

४) पोटात कळसा गावाला वळसा.

....

५) हसतील त्याचे पाय दिसतील.

....

२४. कापणी

कृती १ : पीक चांगले येण्यासाठी शेतकऱ्याला कराव्या लागणाऱ्या कामांविषयी थोडक्यात माहिती लिही.

....

....

....

....

....

कृती २ : शेतीसाठी वापरण्यात येणाऱ्या आधुनिक यंत्रांची नावे व माहिती आंतरजालवरून (इंटरनेट) मिळव व लिही.

....

....

....

....

....

कृती ३ : कवितेतील यमक जुळणारे शब्द लिही. जसे : कापणी–पापणी

....

....

....

....

....

कृती ४ : चित्रवर्णन लिही.

....

....

....

....

....

....

कृती ५ : 'पाऊस पडला नाही तर... काय होईल' ते लिही.

....

....

....

....

....

....

कृती ६ : जर तुला शेतकरीदादा भेटले, तर तू त्यांना कोणकोणते प्रश्न विचारशील ते लिही.

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

६) ....

७) ....

कृती ७ : शेतीविषयी आणखी काही कविता मिळव. त्यातील एक कविता वर्गात सादर कर व लिही.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

◈◈◈

२५. ढोल

कृती १ : तुला माहीत असलेल्या वाद्यांची चित्रे काढ व त्याखाली त्यांची नावे लिही.

कृती २ : तुझ्या परिसरात कोणकोणत्या सण-समारंभात ढोल वाजविला जातो त्याची नावे लिही.

....

....

....

....

....

कृती ३ : तुझ्या कुटुंबात होळी सण कसा साजरा करतात हे तुझ्या शब्दांत लिही.

....

....

....

....

....

कृती ४ : दिलेल्या चित्राचे निरीक्षण कर. तुझ्या शब्दांत चित्राचे वर्णन लिही.

....

....

....

....

....

....

....

कृती ५ : दिनदर्शिका पहा. खाली दिलेले सण सौर वर्षातील कोणत्या महिन्यात येतात ते लिही.

जसे : होळी–फाल्गुन.

दसरा	गोकुळाष्टमी	गणेशोत्सव	दिवाळी	गुढीपाडवा	रक्षाबंधन
....	....	....	....	....	....

◈◈◈

२६. पाण्याची गोष्ट

कृती १ : पुढील घोषवाक्ये वाच आणि सुंदर हस्ताक्षरात लिही.

१) पाण्याचे कराल संरक्षण, वसुंधरेचे होईल रक्षण.

....

....

२) पाणी आहे निसर्गाचे अनमोल रत्न, पाणी वाचवण्याचा करा प्रयत्न.

....

....

३) पाणी शुद्‌धीकरण नियमित करू, सर्वांचे जीवन आरोग्यसंपन्न करू.

....

....

४) थेंब थेंब वाचवा पाण्याचा, हाच मार्ग आहे सुखी भविष्याचा.

....

....

५) लावा सांडपाण्याची योग्य विल्हेवाट, गावात येईल आरोग्याची पहाट.

....

....

कृती २ : पुढील बातमी वाच व त्यावर आधारित प्रश्न तयार कर.

हैद्राबाद : तेलंगणात मुसळधार पाऊस कोसळत आहे. त्यामुळे आलेल्या पुरामुळे ५० जणांना आपला जीव गमवावा लागला आहे. त्यांपैकी ११ लोकांचा मृत्यू एकट्या हैदराबादमध्ये झाला आहे, अशी माहिती गुरुवारी राज्य सरकारकडून देण्यात आली. मृतांच्या कुटुंबीयांना ५ लाख रुपयांची नुकसान भरपाई जाहीर केली आहे; तसेच नुकसानग्रस्तांना दिलासा देण्यासाठी राज्य सरकारने मोठे पाऊल उचलले आहे. ज्यांच्या घराचे पूर्णपणे नुकसान झाले आहे, त्यांना नवीन घर दिले जाईल. जर घराचे अर्धवट नुकसान झाले असेल, तर दुरुस्तीसाठी आर्थिक साहाय्य केले जाईल.

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

कृती ३ : 'नदी तुझ्याशी बोलू लागली तर...' अशी कल्पना करून लिही.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ४ : पुढील चित्रातील परिस्थिती का निर्माण झाली असावी? त्याची कारणे लिही.

....

....

....

....

....

कृती ५ : खालील परिच्छेदात योग्य विरामचिन्हे वापरून परिच्छेद पुन्हा लिही.

आई म्हणाली तू आज बाजारात जा.
सुगंधा म्हणाली मला नाही जमणार दादाला सांग.
मलाही काम आहे मला नाही जमणार दादा कुरकुरला.
तुम्ही दोघं मिळून बाजारात जा आणि यादीप्रमाणे सामान घेऊन या आईने ताकीद दिली

....

....

....

....

....

....

कृती ६ : पुढील वाक्ये वाच आणि क्रियापदे अधोरेखित कर.

मुले शाळेत जातात. घंटा वाजते.

प्रार्थना सुरू होते.

बाई हार्मोनियम वाजवितात.

वातावरण अगदी आनंदी बनते.

कृती ७ : पुढील वाक्यांतील क्रियापदांवरून त्या वाक्यांतील काळ ओळख.

१) सूर्य पूर्व दिशेला उगवतो. ....

२) आई आणि आजी बाजारात गेल्या. ....

३) सुगंधा उद्या गावाला जाईल. ....

४) विदुषकाने सर्वांना खूप हसवले. ....

५) आम्ही सर्वजण मिळून किल्ला बनवीत आहोत. ....

कृती ८ : पुढील वाक्यात योग्य क्रियापद वापरून अर्थपूर्ण वाक्य पुन्हा लिही.

१) त्याने पिण्याच्या पाण्याची बाटली .... (भरणे)

....

२) राधा नियमित सूर्यनमस्कार .... (घालणे)

....

३) शब्बीरचे शिबिर आठ दिवसांनी सुरू .... (होणे)

....

४) सर्वांनी पानांची माहिती .... (ऐकणे)

....

५) तुम्ही सर्वजण उत्तम .... (खेळणे)

....

६) आईचा आवाज खूप मंजूळ .... (असणे)

....

कृती ९ : दिलेल्या वाक्यांचा कंसातील सूचनेप्रमाणे काळ बदलून ती वाक्य पुन्हा लिही.

१) गुरुजींनी आम्हांला गोष्ट सांगितली. (वर्तमानकाळ)

....

२) माझी परीक्षा सुरू होईल. (भूतकाळ)

....

३) चंदूने चकली खाल्ली. (भविष्यकाळ)

....

कृती १० : पुढील क्रियापदे वापरून वाक्ये तयार कर आणि त्या वाक्यांचा काळ ओळख.

- वाचणे : ....

  काळ : ....

- जेवणे : ....

  काळ : ....

- पळणे : ....

  काळ : ....

- काढणे : ....

  काळ : ....

- आणणे : ....

  काळ : ....

कृती ११ : खालील क्रियापदे वाच आणि त्यापासून तिन्ही काळातील वाक्ये तयार कर.

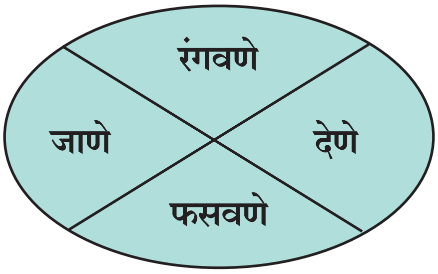

रंगवणे – भूतकाळ : ....

वर्तमानकाळ : ....

भविष्यकाळ : ....

जाणे – भूतकाळ : ....

वर्तमानकाळ : ....

भविष्यकाळ : ....

देणे – भूतकाळ : ....

वर्तमानकाळ : ....

भविष्यकाळ : ....

फसवणे– भूतकाळ : ....

वर्तमानकाळ : ....

भविष्यकाळ : ....

कृती १२ : पुढील क्रियापदे वापरून तुझ्या मित्रासोबत काय बोलशील ते वहीत लिही व मित्रांच्या मदतीने वर्गात सादर कर.

अ)	झेलणे.	सांगणे.	मागणे.	पोहणे.
ब)	खाणे.	भिजणे.	ऐकणे.	उठणे.
क)	फेकणे.	बघणे.	लिहिणे.	बसणे.

◈◈◈

२७. अभंग

कृती १ : पुस्तकातील अभंगाचे तालासुरात गायन कर. तुला आवडलेल्या अभंगाच्या ओळी लिही.

....

....

....

....

....

....

....

कृती २ : अभंगातील अपरिचित शब्द शोध व त्यांचा योग्य अर्थ शब्दकोशातून शोधून लिही.

....

....

....

....

....

....

कृती ३ : अभंगातील यमक जुळणारे शब्द शोधून लिही. जसे : आले–भले.

....

....

....

कृती ४ : तुला आवडलेल्या कोणत्याही दोन संतांचे अभंग मिळव व सुवाच्य अक्षरांत लिही.

१) ....

....

....

....

....

....

....

....

....

२) ....

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ५ : पुढील शब्दकोड्यात संतांची नावे लपली आहेत. ती शोधून त्यांना गोल कर व खाली दिलेल्या जागेत पुन्हा लिही.

शे	बं	का	सो	वि	सो	बा	न	र	ह	री
ख	ज	ई	य	क	बी	र	रो	मा	र	गो
म	ळ	ना	रा	ई	प	स	हि	फ	ट	रो
हं	ह	श	बा	स	मी	खु	दा	नि	ळो	बा
म	व	क्ता	ई	ई	रा	बा	स	ठ	खो	का
द	मु	ब	हि	णा	बा	ई	ज्ञा	चो	नि	का
अ	नि	र्म	ळा	म	ई	भ	न	व	वृ	का
ए	प	बं	रा	सो	पा	न	दे	व	त्ती	न्हो
क	ख	का	ई	बा	प	म	व	ल	ना	पा
ना	तु	सा	व	ता	ना	दा	मा	जी	थ	त्रा
थ	रा	म	दा	स	स्वा	मी	सू	र	दा	स

संतांची नावे

१) .... २) .... ३) ....

४) .... ५) .... ६) ....

७) .... ८) .... ९) ....

१०) .... ११) .... १२) ....

१३) .... १४) .... १५) ....

श्रेयनामावली

शिकू आनंदे मराठी : विद्यार्थी कृतिपुस्तिका : इयत्ता – पाचवी : विकसन, लेखन व समीक्षण

अ.क्र.	तज्ज्ञ सदस्यांचे नाव	पद	कार्यालय
१.	रेखा महाजन	वरिष्ठ अधिव्याख्याता	जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, वर्धा.
२.	नारायण मुदगलवाड	अधिव्याख्याता	जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, उस्मानाबाद.
३.	डॉ. प्रिया निघोजकर	सहायक शिक्षक	सु. रा. मुलींची प्रशाला, सेवासदन, जि. सोलापूर.
४.	डॉ. लता पाडेकर	पदवीधर शिक्षक	लोकनेते यशवंतराव चव्हाण मनपा विद्यानिकेतन क्र. ६, येरवडा, पुणे.
५.	रोहिणी चव्हाण	सहायक शिक्षक	जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, शामपूर, ता. अचलपूर, जि. अमरावती.
६.	फारूक काझी	सहायक शिक्षक	जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, गौडवाडी, ता. सांगोला, जि. सोलापूर.
७.	विजयकुमार सरगर	सहायक शिक्षक	श्री काडसिद्धेश्वर हायस्कूल व ज्युनिअर कॉलेज, कणेरी, जि. कोल्हापूर.
८.	सीमा महाडिक	सहायक शिक्षक	जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, चिरमोडी, ता. वेल्हे, जि. पुणे.
९.	वर्षाराणी जाधव	सहायक शिक्षक	जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, गोसासी, ता. खेड, जि. पुणे.
१०.	स्नेहल भोर	सहायक शिक्षक	जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, झित्राईमळा (चाकण), ता. खेड, जि. पुणे.
११.	वैशाली गाढवे	विषय सहायक	राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
१२.	चित्रा पेंढारकर	सहायक शिक्षक	पं. दीनदयाळ उपाध्याय विद्या मंदिर, मनपा शाळा क्र. ७४, पुणे.
१३.	रोहिणी कोहिणकर	सहायक शिक्षक	गोळवलकर गुरुजी प्राथमिक विद्यालय, पुणे.
१४.	राजश्री औटी	सहायक शिक्षक	गोळवलकर गुरुजी प्राथमिक विद्यालय, पुणे.
१५.	आशा सकट	सहायक शिक्षक	जि. प. प्राथ. शाळा लोणीकंद, ता. हवेली, जि. पुणे.

शब्दकोडे

खालील चौकटीतील रिकाम्या जागी अनुक्रमाने दिलेल्या आडव्या आणि उभ्या माहितीनुसार, त्या अर्थाचा योग्य शब्द आठवून लिही.

१			२		३			४
५					६			
७ रा			८		९			१०
ज								
की								
११ य					१२ ता	ड	प	त्री

आडवे शब्द :

१. रानात सापडणारा खाऊ
३. राजाचे घर
५. सांगड घालणे
६. फोलपट, सालपट
७. राजदरबार
९. राष्ट्राच्या मानाचे प्रतीक
११. नवरा
१२. तंबूसाठी वापरण्यात येणारे कापड.

उभे शब्दः

१. राजाची आई
२. तुफान, वादळ
३. कारकीर्द
४. पोकळ थाटमाट
७. राजकारणाशी संबंधित
८. नशीबवान
९. महात्मा गांधीजींचा एक बहुमान
१०. आई